

КРАТАК ИСТОРИЈСКИ ПРЕГЛЕД ПОСТОЈАЊА И РАДА ОСНОВНЕ ШКОЛЕ „БРАНИСЛАВ НУШИЋ” У БАЊОЈ ЛУЦИ

Татјана Бреберина*

Информативни прилог doi: 10.7251/NSK1801111B UDK 373.3(497.6Бања Лука)(091) COBISS.RS-ID 6464024

Овај рад је својеврстан омаж постојању и раду ЈУ ОШ „Бранислав Нушић” у Бањој Луци. Произашао је из потребе да се о овој школи говори поводом њеног 120. јубиларног рођендана. Као значајан допринос школству у Бањој Луци, али и широј заједници, ова школа је својеврстан споменик „крајпуташ” који нас под-

сјећа да је одолијевала свим ратовима и недаћама, пролазила кроз разне историјске прилике, мијењала државе, називе, али и наставне предмете, дочекивала и испраћала ученике, наставнике и раднике, а данас поносно стоји ту гдје је и саграђена, само што кроз њене ходнике весело трчкарају неки нови Милоради и Мирнеси.

* Татјана Breberina је педагог у Основној школи „Бранислав Нушић” у Бањој Луци.
E-mail: kokodakalo@gmail.com

Овим ријечима 1997. године тадашња ученица Основне школе „Бранислав Нушић”, Драгана Нишић у

свом литерарном раду под називом „Запис о мојој школи”, објашњава географски положај школе:

На обали брзе, планинске ријеке, тамо гдје она губи своју плаховитост и брзину, у предграђу града младости и љепоте налази се и моја школа, покрај самог пута који вијуга кроз кањон, руку под руку са зеленкастом ријеком. Ту, гдје се утапају посљедње хуке моћне ријеке са дјечијом виком је моја врло стара школа.

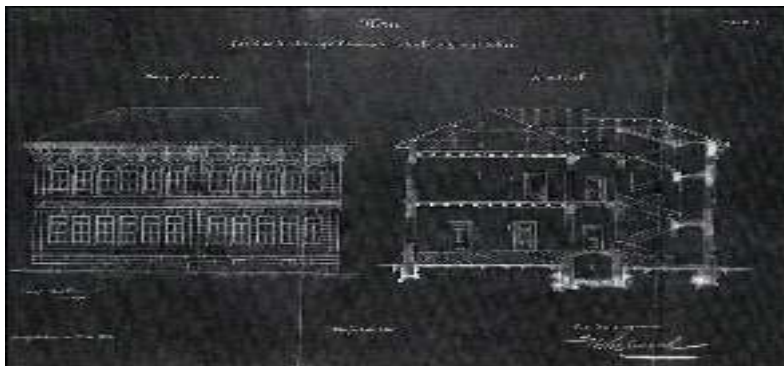
У званичним списима наишли би да је школа смјештена на лијевој обали Врбаса, уз магистрални пут Бања Лука – Јајце, а да је од центра града Бања Луке удаљена 3 км, јужно.

Како би упловили у почетке градње и оснивања ове школе, морамо да се кратко осврнемо на школске прилике у тадашњој Бањој Луци. Школство у Бањој Луци могло би се условно подијелити у четири велика периода: период под турском влашћу, период под аустро-угарском влашћу, за вријеме Краљевине СХС, те период послје Другог свјетског рата до данас.

Пред крај турске владавине било је неколико покушаја друштвених, па и образовних реформи. Када је Омер-паша Латас 1851. године сломио отпор босанског беговата, дијелом је провео и школску реформу, отварањем школа изван вјерских институција. До тада је образовање било резервисано за одабране и одвијало се у манастирима, самостанима и си-

бијанмектебима. У то вријеме отвара се и нижа гимназија за дјецу свих националности звана Руждија. Масивно описмењавање у Бањалуци почиње са отварањем српске конфесионалне мушке школе 1862. године. Нешто раније, 1859. године отворена је Прва хрватска школа, али како је била у склопу самостана, не може се рећи да је била грађанска, мада је била отвореног типа (Михаљишин, 2008).

Обавезно школовање у Бањој Луци уводи се у вријеме Аустроугарске. Тако 1897. у тадашњем Горњем Шехеру почиње са радом Друга дјечачка школа, која данас постоји и ради под именом ЈУ ОШ „Бранислав Нушић”. Сама зграда се налази на списку непокретних културних добара националне листе споменика БиХ и списку непокретних културних добара РС, а ради потреба ђака овог краја, проширена је 1966. године градњом новог дијела школе, те је након земљотреса 1969. школа санирана и тада је добила и физкултурну салу, 1974. године (Школски летопис ЈУ ОШ „Бранислав Нушић”).

У вријеме Врбаске бановине на ширем подручју града отвара се неколико десетина основних школа. Послије Другог свјетског рата проводи се широк курс описмењавања и генерације које су тада рођене достижу европске стандарде.

Септембра 1897. настава се у нашој школи одвијала у 5 учионица, а уписано је 50 ученика. Ови ученици долазе у школу у плавим блузицама и кецељама и носе амблем школе. Од првих 50 уписаних ученика, њих 22 је завршило четврти разред, остали су временом одустајали, одсељавали и напуштали школу. Школске 1898/99. године уписано је 28 ученика, а школске 1899/00. свега 8 ученика. Тако речимо, након анексије Босне и Херцеговине у школским именицима код неких ученика стоји: „Одселио с роди-

тељима у Турску”. У 1911/12 години након проглашења Закона о основној школи, од уписаних 20, њих 12 је присилно уписано у школу (Ђорђевић и група непотписаних аутора, 1996).

1949. у септембру, школа прераста у седмогодишњу, а већ 1950/51. и у осмогодишњу школу (Школски љетопис ЈУ ОШ „Бранислав Нушић”). Тако су пролазиле године, школа је расла скупа са бројем ученика, а онда у златним седамдестим доживљава свој процват. 1978/79. школа је од врједнованих 76 школа заузела 10. мјесто, 1980/81. – треће мјесто. Исте године на тестирању из хемије, школа на републичком нивоу осваја шесто мјесто. Значајно је поменути да је у школској 1984/ 85. години када је извршено вредновање резултата рада, наша школа заузела прво мјесто на подручју општине Бања Лука.

Први учитељ наше школе звао се Шећир Дедић, који је истовремено учио четири разреда као комбинована (Школски љетопис ЈУ ОШ „Бранислав Нушић”).

Школа је прве 23 године рада била резервисана само за дјечаке, тако да је тек 1920/21. године прве школске кораке у нашој школи направила прва дјевојчица. (Школски љетопис ЈУ ОШ „Бранислав Нушић”)

Школа је упамтила три рата, а проучавањем школских љетописа и архивске грађе, налазимо да ова школа није прекидала са радом, те да је радила у континуитету у свим ратовима и недаћама од 1897. до данас и надаље.

Школа је од свог настанка до данас у више наврата мијењала називе. Почела је са радом као Друга дјечачка школа, Пета државна народна школа, затим Осмогодишња школа „Горњи Шехер”, ОШ „Мухамед Казаз”, те ЈУ ОШ „Бранислав Нушић” у задњих 25 година и данас. У састав школе улазе и двије подручне школе. Она изграђена 1962. у Доњим Колима, те она изграђена 1979. у Рекавицама. Ове подручне школе активно раде и данас, а од 1984. године у саставу школе је била и подручна школа у Новоселици,

која је 2000. године припојена школи „Милан Ракић” у Карановцу. У саставу централне школе активно је радила и подручна школа у Голешима. (Школски љетопис ЈУ ОШ „Бранислав Нушић”)

Листајући старе матичне књиге и школске љетописе, налазимо на листе наставних предмета који су се изучавали у школи. Тако се у школској 1897/98. години оцјењивала: вјеронаука, језикословна настава (читање, граматика, усмено и писмено изражавање), рачунство, красопис, земљопис, повијест, природопис, природословље, геометријско обликовање и цртање, gospodarство, пјевање, те опћи ред. Сви ученици су били старији од 12 година, јер су прије уписане основне школе, похађали три године мектеб. Од свих 50 ученика уписаних те године, сви су били муслиманске вјероисповјести. Такође су сви били дјечаци, јер је дјевојчицама било забрањено право школовања. По тадашњем конзервативном мишљењу, дјевојчице су требале остајати кући и бавити се кућанским пословима (према: Матична књига школе, 1897).

Настава је била организована у комбинацијама, и то углавном четворокомбинацији (од првог до четвртог разреда), те је с прва ова школа била четворогодишња. У школској 1898/1899. години списак изучаваних предмета нешто се мијења, тако да ученици у овој школској години изучавају: стварну обуку из земљописа,

повијести, природописа и природословља, те рачунство, красопис, геометријско обликовање и цртање, господарство, пјевање и гимнастику. Те године врједнује се и чудоредо владање и марљивост ученика (према: Матична књига школе, 1898). У школској 1904/05. години, на листи предмета који се изучавају додани су њемачки језик и гимнастика (према: Матична књига школе, 1904).

У наредним деценијама, листе изучаваних предмета су се мијењале у складу са историјским приликама, тако да су ученици школске 1921/22 године оцјењивани из: науке у вјери, српског или хрватског језика, почетне стварне наставе, земљописа и повијести, рачуна, краснописа, геометрије и цртања, пјевања, гимнастике и ручног рада (према: Матична књига школе, 1921).

У школској 1930/31. години ученици изучавају: науку о вјери и моралу, српско-хрватски језик, почетну стварну наставу, земљопис, историју Срба, Хрвата и Словенаца, рачун у геометријским облицима, познавање природе, цртање, лијепо писање, ручни рад мушки и женски, пјевање, гимнастику и дјечије игре, а већ школске 1938/39. године матична књига Пете државне народне школе (како се тада звала), биљежи: науку о вери с моралним поукама, народну повест (историју) са најзнаменитијим догађајима из опште повести, земљопис, рачун са основама геометрије и геометријског

цртања, познавање природе, практична привредна знања и умења, цртање, лепо писање, певање, телесне вежбе по соколском систему (према: Матична књига школе, 1930 и 1938).

1950/51. школске године, ученицима су преношена знања из српског или хрватског језика, историје, земљописа, природописа, рачуна и геометрије, цртања, лијепог писања, ручног рада, пјевања и фискултуре (према: Матична књига школе, 1950).

У запису из матичне књиге Осмогодишње школе „Горњи Шехер” видимо како је реформа школства лагано почела да личи на систем школовања какво познајемо задњих тридесетак година на нашим просторима. Тако рецимо, у школској 1956/57. ученици у предметној настави изучавају и физику, хемију, историју, биологију, њемачки језик, математику, српски или хрватски језик, али и филозофију, хигијену, те основе државног и друштвеног уређења. Значајни предмети у разредној настави су били српски или хрватски језик, математика, историја, земљопис, ручни рад, цртање, те физичко васпитање (према: Матична књига школе, 1956).

Крајем педесетих година, веома су популарне школске секције. У архивској грађи из 1957. помиње се изразита активност литерарне секције гдје ученици употпуњују знања из књижевности, домаће лектире, обраде биографија писаца, читање ученичких литерарних радова, вођене су дискусије о

прочитаним дјелима. Поједини ученици су слали своје радове у дјечије часописе, а највише у лист „Дјеца за дјецу”. Неки радови су награђивани књигама, а један ученик је за свој рад награђен двадесетодневним боравком на мору (Према: Годишњи извјештај рада школе, архивска грађа, 1957).

Иако штурог дидактичког материјала и средстава, наставници и ученици тога доба, били су изузетно мотивисани да, располажући оним што имају, покушају пуно тога да савладају и досегну нова знања. Старији ученици су тако рецимо добијали задатке да разговарају са напреднијим пољопривредницима о томе како се долази до високих приноса, те су о томе реферисали у својим одјељењима (према: Фотокопије регистара и извјештаја о раду школе из Архива Републике Српске). То нам за право даје да можемо рећи да су ово били зачеци професионалне оријентације ученика наше основне школе, а вјероватно и осталих школа на нашим просторима тога доба.

Наставник географије је, како се помиње у архивској грађи, дошао на идеју да да ученицима „који хоће” – задатак да из дневне штампе изрезују и сакупљају честитке и рекламе тадашњих предузећа, и да их сређују према врстама у својим збиркама. На тај начин су ученици, како се наводи, дошли до „богатих података о нашој тадашњој привреди и производњи” (Годишњи извјештај рада школе, архивска грађа, 1957).

Изучавајући грађу до које смо дошли, примијетили смо да се педесетих, шездесетих и седамдесетих година нарочито упражњавао дидактички принцип очигледности (Бранковић, Илић, Милијевић, Сузић и Гутовић, 1999), а да су наставници школу повезивали са животом, да су се часови одржавали и ван учионица: ученици су вођени у фабрике, радионице, млинове, њиве и сл. Сви географски појмови у нижим разредима обрађени су непосредним посматрањем природе као: видик и видикова линија, стране свијета, брдо, планина, поток, ријека и друго (према: Фотокопије регистара и извјештаја о раду школе из Архива Републике Српске). У настави матерњег језика ученици су доста читали дјечије новине, попут „Веселе свеске”, „Гласа пионира” и „Малих новина” (према: Школски љетопис ОШ „Мухамед Казаз”).

Школска такмичења су била честа и обавезна. Ученици и наставници су се радо припремали и били су веома поносни и мотивисани што ће представљати своју школу, град и републику на разним манифестацијама овог типа.

За 120 година постојања и рада наше школе, веома је тешко и незахвално навести баш све резултате којима се школа кити, много је ту награда и признања – од литерарне смотре Југословенских пионирских игара, младих везиља, младих математичара, грађевинара, прве помоћи, пливања,

општенародне одбране, фудбала, кро-са, рукомета, атлетике, шаха, малог и великог хора, па до младих глумаца, ликовњака и роботичара. На такми-чењу у пливању које је организовао Спортски савез општине Бања Лука 1993. године заузели смо прво мјесто појединачно и колективно у раз-ним дисциплинама. Школа је освајала прва мјеста и у бацању кугле, а Мен-сур Бајагиловић је на савезном првен-ству заступао школу, град и републику у вишебоју. Школа је 2016/17. школ-ске године рехабитовала школски часопис „Ријеч Нушићеваца”, те у истој години остварила многе резултате, од „Прољећа у музеју” гдје сваке године заузима једно од прва три мјеста у ли-ковном стваралаштву, преко „Петра Кочића на школској позорници” гдје је драмска секција школе освојила значајно мјесто у позоришној култури града и освојила награду за најбољег глумца, па све до награђиваних лите-рарних радова наших ђака, попут оног за Дан града, 22. априла, гдје је наша ученица Сара Чаушевић својим ли-терарним радом описала нашу Бању Луку и побрала симпатије струч-ног жирија, те освојила друго мјесто (Школски љетопис ЈУ ОШ „Бранис-лав Нушић”).

Географски позиционирана поред ријеке Врбас, Основна школа „Бра-нислав Нушић” је везана за Дан вода, манифестацију коју сваке године обиљежава богатим културним садр-жајем, дио је породице школа слива Врбаса, а од 1997. је потписник Са-радње породица основних школа које носе назив „Бранислав Нушић”, што је чини дијелом међудржавне сарадње. У школи активно раде двије еколошке секције, под чијим се акцијама, пре-ко Савјета ученика наше школе, већ другу годину за редом реализује ма-нифестација под називом „Пелцерија-да” гдје сви активни судионици у раду школе садњом цвијећа и уређењем дворишта дају допринос обиље-жавању Дана града и Дана планете Земље. Ученици ове школе традици-онално су дио фолклорног наслијеђа нашег краја, још од славних времена КУД „Будућност” па до данашњих времена и КУД „Српски витезови“. Сарадња школе са КУД-ом је брат-ска и можемо слободно рећи да школа без КУД-а не би била оно што јесте. ОШ „Бранислав Нушић” активно су-

дјелује у свим градским порам, релевантним за основношколски узраст. Школа сарађује са Градском управом, мјесном заједницом, Народним позориштем Републике Српске, Дјечијим позориштем, кином „Палас”, Музејом РС, Архивом РС, Туристичком организацијом Града, НУБ РС, дјечијим и стручним часописима и издавачким кућама, спортским клубовима, сајмовима, Заводом за уџбенике и наставна средства, привредним, културно-историјским и осталим кућама, превозницима, невладиним организацијама (попут „Здраво да сте”, „Оаза”, World Vision) и свима другима које смо можда ненамјерно изоставили. Списак је засигурно дугачак, а наша сарадња на завидном нивоу (Школски љетопис ЈУ ОШ „Бранислав Нушић”).

Школа има организован продужени боравак за малишане, реализује два школска излета планирана ГПРШ-е, као и школу у природи, те екскурзију ученика осмог разреда. За наше мале матуранте, школа организује свечану прославу мале матуре.

У погледу културно-јавне дјелатности школе, ова школа организује и обиљежава: Свечани пријем првачића, Европски дан језика, Недјељу дјетета, Дан учитеља, Међународни дан дјетета, Никољданску приредбу, Светосавску академију, Осми март – Дан жена, Међународни дан вода, Дан града и Дан планете Земље – Пелцеријаду, те Дан дјечијих постигнућа. Школа „Бранислав Нушић” активно прати

електронске форме комуникације, те је увезана фејсбук страницом са ученицима, наставницима, родитељима и пријатељима школе, а поводом 120 година постојања и рада школе, у сарадњи са наставником информатике, израђен је веб сајт школе (Према: Годишњи програ рада ЈУ ОШ „Бранислав Нушић” за школску 2017/18).

Осим што смо поносни на нашу прошлост, на активно спајање традиционалног и модерног, на успјехе наших ученика и наставника, на награде, признања и постигнућа, посебно смо поносни на континуиран непрекидан рад наше школе који ничим није ометен већ 120 година и о којем данас овдје пишемо и којег ове године прослављамо. Будућим генерацијама у аманет остављамо нашу школу, наше благо, да је брижно чувају и његују све оне вриједности које су мултикултурално уткане у њен живот и рад. И знате шта? Нека тако остане и нека се тако и настави... Јер, као што знају наши ученици „на Врбасу стасали”, а давно је рекао Мао Це: „Учење је као веслање узводно, чим се престане, одмах се креће назад.” Не дозволимо да престане.

Историјски период од 120 година постојања и рада наше школе собом је донио импозантан број фотографија, новинских чланака, пехара, значки, повеља и захвалница, које су дио архивске грађе и школских љетописа. Све што смо сакупили, наћи ће се на поставци изложбе у просторија-

ма школе. Знатно мањи дио тога нашао се у овом часопису. Такође, веома је много података, историјских чињеница и догађаја, који су испуштени и који се не налазе на овим страницама. Извињавам се свима чији рад и значај у животу школе није овим чланком поменут. То никако не значи да било чији значај умањује, то само и једино означава чињеницу да сувише мали и скучен простор у часопису није могао одговорити обимности историјске грађе коју посједујемо. Надам се и прижељкујем да ће школа у наредном периоду добити свеобухватну монографију, што свакако заслужује.

Литература

Бранковић Д., Илић, М., Милијевић, С., Сузић, Н. и Гутовић, В. (1999). *Педагошко-психолошке и дидактичко-методичке основе васпитно-образовног рада*. Бања Лука: Друштво педагога Републике Српске.

Ђорђевић, Г. и група непотписаних аутора из Београда, Доње Трнавe, Приштине, Ратаја, Смедерева Уровице и Бање Луке (1997). *Моја школа „Бранислав Нушић”*. Крагујевац: Јефимија.

Михаљшин М. (2008). *Бања Лука без тајни*. Бања Лука: Књижевна заједница „Васо Пелагић”.

Секундарни извори знања

Школски љетописи и матичне књиге
Друге дјечачке школе.

Школски љетописи и матичне књиге
Петe државне народне школе.

Школски љетописи и матичне књиге
Осмогодишње школе „Горњи Шехер”.

Школски љетописи и матичне књиге
Основне школе „Мухамед Казаз”.

Школски љетописи и матичне књиге
Основне школе „Бранислав Нушић”.

Годишњи програм рада ЈУ ОШ
„Бранислав Нушић” за школску
2017/18. годину.

Фотокопије регистара и извјештаја о
раду школе из Архива Републике
Српске.

